



Sygn. akt II CSKP 160/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka (przewodniczący)
SSN Marcin Krajewski
SSN Mariusz Załucki (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości M. spółki z ograniczoną odpowiedzialności w upadłości likwidacyjnej w K.
przeciwko C. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji w K.
o ustalenie bezskuteczności umów,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 18 sierpnia 2022 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 27 maja 2019 r., sygn. akt I AGa 419/18,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Powód, syndyk masy upadłości M. sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej, powołując się na art. 127 ust. 1, a także art. 128 ust. 2 i 3 Prawa upadłościowego (PrUp), wniósł o uznanie za bezskuteczne wobec masy upadłości M. sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej w K. czynności prawnych, a to:

- umowy dzierżawy z 23 grudnia 2011 r. zawartej pomiędzy upadłym a C.sp. z o.o. oraz umowy poddzierżawy zawartej 28 grudnia 2011 r. pomiędzy C.sp. z o.o. a C.1sp. z o.o. przy udziale upadłej Spółki, których przedmiotem były nieruchomości lokalowe znajdujące się w budynku hotelowym stanowiące własność upadłej spółki;

- umowy najmu wyposażenia – ruchomości do prowadzenia działalności hotelarskiej zawartej 28 grudnia 2011 r. pomiędzy upadłym a C.1sp. z o.o.;

- umowy przeniesienia praw i obowiązków wynikających z umów najmu lokali z 28 grudnia 2011 r. zawartej pomiędzy upadłym a C.1sp. z o.o.;

oraz o nakazanie pozwanej wydania przedmiotów objętych wskazanymi powyżej umowami. Powód żądał także zasądzenia od pozwanej kwot po 155 000 zł za każdy kolejny miesiąc, poczynwszy od 16 marca 2012 r. do chwili wydania syndykowi składników przedsiębiorstwa przejętych w oparciu o umowy wskazane powyżej, tytułem zwrotu masie upadłości utraconych korzyści.

Wyrokiem częściowym z 21 lipca 2016 r. Sąd Okręgowy w Krakowie w pkt. 1 uznał za bezskuteczną wobec masy upadłości umowę dzierżawy z 23 grudnia 2011 r. oraz umowę poddzierżawy z 28 grudnia 2011 r.; w pkt. 2 uznał za bezskuteczną wobec masy upadłości umowę najmu wyposażenia z 28 grudnia 2011 r.; w pkt. 3 uznał za bezskuteczną wobec masy upadłości umowę przeniesienia praw i obowiązków wynikających z umów najmu lokali z 28 grudnia 2011 r., a w pkt. 4 nakazał pozwanej wydanie syndykowi masy upadłości przedmiotów objętych umowami opisanymi w pkt. 1, 2 i 3 wyroku.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że po dokonaniu zaskarżonych czynności w przedsiębiorstwie upadłego pozostały należności oraz zobowiązania, przy czym większość należności to należności od podmiotów powiązanych kapitałowo, często niewypłacalnych. Dokonane czynności spowodowały zaprzestanie prowadzenia dalszej działalności i pogłębiły niewypłacalność upadłej spółki. W okresie od 1 stycznia 2012 r. w upadłej spółce nadal zatrudnieni byli pracownicy, którzy świadczyli jednak pracę na rzecz pozwanej, ale którym wynagrodzenie wypłacała upadła spółka do 15 lutego 2012 r.

Postanowieniem z 16 marca 2012 r. Sąd Rejonowy Poznań Stare Miasto ogłosił upadłość likwidacyjną M. sp. z o.o. na skutek wniosku z 19 października 2011 r. Postanowieniem z 17 lipca 2013 r. sędzia-komisarz zarządził, by syndyk wypowiedział umowę dzierżawy z 23 grudnia 2011 r. zawartą pomiędzy M. sp. z o.o. a C. sp. z o.o. W dniu 28 grudnia 2011 r. zawarta została pomiędzy spółką C. Sp. z o.o. a C.1sp. z o.o., przy udziale spółki M. sp. z o.o. umowa poddzierżawy.

Pozwana spółka przejęła na podstawie kwestionowanych umów przedsiębiorstwo hotelowe upadłej spółki, w tym nieruchomości i ruchomości oraz prawa niemajątkowe, w tym prawa do korzystania z lokali. Za korzystanie z tego przedsiębiorstwa miesięczny czynsz w okresie 5 lat (lokale, ruchomości i prawa z najmu – wartość miesięcznej raty z umowy sprzedaży) wynosił według zaskarżonych umów 27 382,11 zł po odjęciu podatku od nieruchomości obciążającego upadłą spółkę.

Sąd ocenił, że umowy są niekorzystne dla upadłego z uwagi na ich konsekwencje dla masy, z której wierzyciele nie mają szansy na zaspokojenie. Warunki przejęcia spowodowały przerzucenie na upadłego samych pasywów. Do połowy listopada 2012 r. pracę na rzecz pozwanej świadczyli pracownicy upadłej spółki. Upadłą spółkę obciążały koszty związane z mediami. Umowa dzierżawy zawarta została na 30 lat, ze stałym miesięcznym czynszem z możliwością obniżenia w przypadku przestoju. Sąd wskazał, że w wyniku postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Śremie P. M. pod sygnaturą KMN 1/12 doszło do wydania wszystkich lokali objętych umową obecnemu najemcy, to jest spółce pod firmą H. sp. z o.o., która dysponowała tytułem wykonawczym. Wskazana okoliczność oznacza również, iż powód nie ma i nie miał jakiegokolwiek prawa do żądania wydania mu tych lokali.

Sąd przyjął, że powód uzasadnił interes z art. 189 k.p.c. w sposób należyty. W realiach sprawy powództwo o wydanie lokali nie czyni bowiem bezprzedmiotowym powództwa o ustalenie bezskuteczności umowy dzierżawy wobec masy upadłości M. sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej. W interesie prawnym syndyka masy upadłości i wierzycieli upadłego jest bowiem

nie tylko wejście w posiadanie lokali i ich sprzedaż w toku postępowania upadłościowego, ale również rozwiązanie narosłych na tle umów dalszych problemów związanych z zawarciem i sposobem ich realizacji. Sąd zwrócił uwagę na potrzebę ochrony masy upadłości przed żądaniem odszkodowania w związku z wypowiedzeniem umowy dzierżawy, na podstawie której dzierżawcy przysługiwały pożytki z przedmiotu dzierżawy. Wysokość potencjalnego odszkodowania przy umowie zawartej na 30 lat, ze stałym czynszem dzierżawy w całym okresie najmu, skutkowałaby w realiach sprawy faktycznym uzyskaniem przez podmiot powiązany z upadłą spółką praktycznie całej ceny sprzedaży.

W toku postępowania apelacyjnego powód cofnął żądania wydania nieruchomości lokalowych w budynku hotelowym położonym w P. przy ul. [...] oraz wydania wyposażenia, dlatego wyrokiem z 27 maja 2019 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie uchylił zaskarżony wyrok Sądu pierwszej instancji w tej części i umorzył postępowanie. W pozostałym zakresie Sąd odwoławczy zmienił wyrok Sądu Okręgowego poprzez oddalenie powództwa. Sąd zaaprobował ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji i uczynił je podstawą rozstrzygnięcia w sprawie. Dokonał jednak odmiennej oceny prawnej ustalonego stanu faktycznego.

Po pierwsze, wskazał, że zaskarżone przez stronę powodową umowy dzierżawy z 23 grudnia 2011 r., poddzierżawy z 28 grudnia 2011 r. oraz najmu wyposażenia z 28 grudnia 2011 r. nie są czynnościami prawnym rozporządzającymi. Powództwo w zakresie, w jakim odnosi się do tych umów, jest zatem bezzasadne z tej już tylko przyczyny, że art. 127 PrUp przewiduje bezskuteczność tylko czynności prawnych rozporządzających, a dzierżawa, poddzierżawa i najem takimi umowami nie są. Jeżeli natomiast chodzi o umowę przeniesienia praw i obowiązków z umów najmu lokali z 28 grudnia 2011 r., to jest ona wprawdzie czynnością prawną rozporządzającą, jednak w odniesieniu do tej umowy, jak i zresztą w odniesieniu do pozostałych, wyżej wymienionych umów, nie zachodzi przewidziana w art. 189 k.p.c. przesłanka w postaci istnienia po stronie powoda interesu prawnego w uzyskaniu rozstrzygnięcia ustalającego bezskuteczność. O interesie takim w odniesieniu do umów dzierżawy i poddzierżawy nie świadczy powoływana przez powoda potrzeba rozwiązania zbyt ogólnikowo określonych „problemów związanych z zawarciem tej umowy”.

W ocenie Sądu nie uzasadnia również interesu prawnego obawa przed zgłoszeniem przez stronę pozwaną roszczeń odszkodowawczych w związku z dokonaniem na zarządzenie sędziego-komisarza wypowiedzeniem umowy dzierżawy. Zarzuty przeciwko żądaniu odszkodowawczemu strony pozwanej powód może bowiem formułować w postępowaniu wywołanym żądaniem odszkodowania zgłoszonym w trybie art. 109 ust. 2 PrUp sędziemu-komisarzowi. Brak interesu prawnego po stronie powoda w ustaleniu bezskuteczności umowy poddzierżawy wynika również stąd, że umowa ta tworzy stosunek zobowiązaniowy pomiędzy dzierżawcą a poddzierżawcą, a skuteczne wypowiedzenie umowy dzierżawy na podstawie postanowienia sędziego-komisarza w trybie art. 109 PrUp skutkowało, zgodnie z art. 668 § 2 w zw. z art. 694 k.c., rozwiązaniem również umowy poddzierżawy.

Sąd odwoławczy przyjął, że samo orzeczenie ustalające bezskuteczność nie zmieniłoby zatem w niczym sytuacji prawnej strony powodowej. Powództwo o ustalenie nie służy natomiast do tworzenia prejudykatów na potrzeby innych postępowań, w których interesy strony powodowej miałyby zostać zrealizowane. Wyrok ustalający bezskuteczność umów objętych żądaniem pozwu nie jest również potrzebny do dochodzenia przez stronę powodową ewentualnie mogących jej przysługiwać roszczeń w stosunku do osób trzecich, czy to dotyczących umów najmu lokali będących przedmiotem umowy cesji, które strona powodowa zawarła z ich właścicielami, czy to w stosunku do ewentualnych poddzierżawców strony pozwanej. Ewentualne wadliwości kwestionowanych w niniejszej sprawie umów mogą być bowiem powoływane i badane w sporach pomiędzy stroną powodową a tymi osobami trzecimi, bez potrzeby uzyskiwania wcześniej prejudykatu w postaci wyroku ustalającego bezskuteczność umów w stosunku do masy upadłości.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego powód wywiódł skargę kasacyjną, w której zarzucił naruszenie:

1. art. 127 w zw. z art. 134 PrUp przez wadliwą wykładnię i niewłaściwe zastosowanie ww. przepisów polegające na przyjęciu, że umowa dzierżawy i poddzierżawy nieruchomości i umowa najmu ruchomości jako umowy o skutku obligacyjnym nie podlegają zaskarżeniu w ramach art. 127 PrUp i to bez względu

na treść oświadczeń woli w nich zawartych, a elementem decydującym o możliwości zaskarżenia czynności prawnej upadłego jest przynależność tej czynności do czynności prawnych rozporządzających, tj. takich, których skutkiem jest przeniesienie prawa podmiotowego lub obciążenie prawa podmiotowego, przy czym w zakresie obciążenia prawa – z ograniczeniem skutku do ustanowienia na nim ograniczonego prawa rzeczowego,

2. art. 189 k.p.c. w zw. z art. 127 PrUp i art. 134 PrUp przez wadliwą wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w/w przepisów polegające na przyjęciu, że w każdym przypadku, gdy podstawą roszczenia jest art. 127 PrUp w zw. z art. 134 PrUp, brak jest interesu prawnego do żądania ustalenia bezskuteczności czynności prawnej na podstawie art. 189 k.c., jako roszczenia samodzielniego lub formułowanego łącznie z roszczeniem o wydanie (niedopuszczalna kumulacja procesowych roszczeń o ustalenie i zasądzenie (wydanie),

3. art. 527 k.c. przez jego niezastosowanie do ustalonego stanu faktycznego pomimo wskazania w/w przepisu jako alternatywnej podstawy prawnej roszczenia,

4. art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 382 k.p.c. w zw. z art. 527 k.c. przez pominięcie jako podstawy materialnej żądania pozwu i tym samym rozważenie zastosowania w przyjętym i zaakceptowanym przez Sąd Apelacyjny stanie faktycznym art. 527 k.c., który to przepis powód wskazywał obok art. 127 PrUp jako alternatywną podstawę prawną żądania uznania za bezskuteczne wskazanych w pozwie, co mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie podlega uwzględnieniu.

W pierwszej kolejności Sąd Najwyższy pragnie wskazać, iż w sprawie zastosowanie znajdą przepisy ustawy PrUp w brzmieniu sprzed 1 stycznia 2016 r., z uwagi na treść art. 449 ustawy z 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne, zgodnie z którym w sprawach, w których przed dniem wejścia w życie ustawy wpłynął wniosek o ogłoszenie upadłości, stosuje się przepisy dotychczasowe. Z taką właśnie sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie.

Zarzuty skarżącego skoncentrowane są przede wszystkim na odmiennej od

przyjętej przez Sąd Apelacyjny w Krakowie ocenie przesłanki interesu prawnego dla dochodzenia roszczeń ustalenia bezskuteczności czynności prawnych względem masy upadłości. Zdaniem skarżącego jego roszczenie zmierzające do ustalenia bezskuteczności czynności prawnych w stosunku do masy upadłości oraz do przywrócenia do majątku upadłego służącego zaspokojeniu wierzycieli zorganizowanego przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ k.c. w stanie bez zobowiązań zaciągniętych przez pozwaną po przejęciu przedsiębiorstwa do dalszego prowadzenia, było w zasadzie jedyną drogą do zaspokojenia jego słuszných interesów. W oparciu o wyrok ustalający bezskuteczność umów powód, po ewentualnej przymusowej realizacji obowiązku wydania, mógłby dochodzić innych roszczeń od pozwanej bądź uzyskać ochronę swoich praw bez konieczności każdorazowego ustalania w podstawie roszczeń bezskuteczności umów w stosunku do masy upadłości. Jednoznacznie ustalona sytuacja prawna stron postępowania w odniesieniu do zaskarżonych umów uchyliłaby niepewność stron co do rodzaju łączącego je stosunku prawnego.

Oceniając roszczenia powoda, trzeba przypomnieć, iż praktyka postępowań upadłościowych potwierdza, że w okresie poprzedzającym ogłoszenie upadłości dłużnicy skłonni są dokonywać takich rozporządzeń swoim majątkiem, które mają za cel usunięcie składników majątkowych z ewentualnego postępowania. Stąd roszczenia powoda mieszają się w celu wprowadzenia niektórych regulacji PrUp, gdzie ustawodawca przeciwdziała takim praktykom, ustalając przy tym katalog czynności, które dokonane w określonym czasie przed upadłością traktowane są jako bezskuteczne w stosunku do masy upadłości. W tym zakresie, co do niektórych czynności prawnych dokonanych przez upadłego przed ogłoszeniem upadłości, taka bezskuteczność następuje z mocy prawa (np. art. 127 PrUp). W stosunku do innych czynności prawnych wymagane jest orzeczenie sędziego-komisarza (np. art. 130 PrUp). W każdym jednak przypadku przesłanki bezskuteczności związane są z wymienionymi w ustawie cechami konkretnej czynności prawnej.

Bezskuteczność czynności upadłego związana z czynnościami prawnymi określonymi w treści art. 127 PrUp (a tych zdaniem skarżącego dotyczy sprawa) powstaje z mocy samego prawa jako skutek ogłoszenia upadłości. Przyjęte w PrUp

zaostnione w stosunku do ogólnych rygory odpowiedzialności osoby trzeciej usprawiedliwione są tym, iż z reguły osoba trzecia albo świadomie współdziała z dłużnikiem, albo uzyskuje korzyść w zamian za świadczenie rażąco nieekwiwalentne lub za darmo, tak jak to w stanie faktycznym sprawy naprowadzał skarżący. Z tego właśnie powodu ustawodawca uznał, iż bezskuteczność czynności upadłego następuje *ipso iure*, a więc bez potrzeby ich zaskarżenia.

Jak powszechnie przyjmuje się w doktrynie i orzecznictwie, ewentualny spór między stronami co do tego, czy spełnione są przesłanki bezskuteczności *ipso iure* powinien odbywać się w zainicjowanym przez syndyka procesie o wydanie do masy upadłości przedmiotu, który ubył z majątku upadłego albo do niego nie wszedł (zob. np. J. Rażewski, Prawo upadłościowe. Komentarz praktyczny, Toruń 1999, s. 126; A. Jakubecki, Uwagi o procesowych aspektach bezskuteczności i zaskarżania czynności upadłego w świetle nowelizacji prawa upadłościowego z 2015 r., Państwo i Prawo 2021, z. 5, s. 49). Takie wnioski wynikają z lektury art. 134 PrUp, mającego zastosowanie w związku z odesłaniem przyjętym w art. 131 PrUp. W razie zaś niemożności wydania takiego przedmiotu w naturze syndykowi przysługuje roszczenie o zasądzenie w pieniądzu równowartości rzeczy lub prawa. Takie zasądzenie równowartości zbytego prawa nie jest zaś uwarunkowane np. wcześniejszym uznaniem czynności zbycia za bezskuteczną (tak np. SN w wyroku z 3 października 2007 r., IV CSK 184/07, OSNC 2008, nr 12, poz. 142).

Jak przyjmuje się na takim tle, wytoczenie powództwa o ustalenie – opartego na art. 189 k.p.c. – w sytuacji, gdy syndykowi przysługują inne roszczenia, jest niedopuszczalne i powództwo winno zostać oddalone, a powodem tego stanu rzeczy jest brak przesłanki materialnej takiego powództwa w postaci interesu prawnego powoda w dokonaniu żadanego ustalenia. Trzeba tutaj wskazać, iż w każdej sprawie przedstawionej sądowi do rozstrzygnięcia sąd ten zajmuje się ustaleniem faktów i wyłonieniem z nich faktów prawotwórczych, bo jest to wstępny warunek do udzielenia odpowiedzi na pytanie o treść łączących strony stosunków prawnych i praw przysługujących im w związku z tymi stosunkami. Od wyniku tych ustaleń zależy rozstrzygnięcie o zasadności roszczeń o zasądzenie świadczenia albo o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa. Oznacza to, że każde żądanie

zasądzenia świadczenia albo ukształtowania prawa lub stosunku prawnego mieści w sobie *implicite* żądanie ustalenia tego stosunku prawnego, który ma upoważniać do zażądania świadczenia albo ustalenia stosunku prawnego, który ma być ukształtowany orzeczeniem sądu (zob. M. Romańska, Wykorzystanie powództwa o ustalenie [art. 189 k.p.c.] w stosunkach umownych, Palestra 2015, nr 5-6, s. 97 i n.). W sprawie o zasądzenie świadczenia lub ukształtowanie prawa do ustalenia prawa lub stosunku prawnego dochodzi jednak przesłankowo, w toku procesu, w celu sformułowania wypowiedzi o dalej idącym żądaniu pozwu. Rozstrzygnięcie sporu przez sąd powinno zaś polegać na jego definitywnym zażegnaniu przez sformułowanie wypowiedzi o tym, jakiego zachowania pozwanego może oczekiwać powód z uwagi na łączący te osoby stosunek prawny.

Z tych względów skuteczne powołanie się na interes prawny w wystąpieniu z żądaniem ustalenia prawa lub stosunku prawnego wymaga wykazania, że oczekiwane rozstrzygnięcie wywoła takie skutki w stosunkach między stronami, w następstwie których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie i tym samym wyeliminowane zostanie, wynikające z błędnego przekonania co do przysługiwania powodowi określonych uprawnień, ryzyko naruszenia w przyszłości jego praw. Brak interesu prawnego jako przesłanki powództwa z art. 189 k.p.c. zachodzi zaś wtedy, gdy powód nie ma jakiegokolwiek potrzeby ustalania stosunku prawnego lub prawa, gdyż jego sfera prawna nie została ani naruszona, ani zagrożona przez pozwanego, lecz także wówczas, gdy może on osiągnąć w pełni ochronę swych praw w inny sposób, często zresztą prostszy i łatwiejszy, np. w procesie o świadczenie albo ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego, gdyż jego prawo zostało już naruszone albo na tle łączącego go z pozwanym stosunku prawnego powstały już określone roszczenia, co oznacza, że może on dochodzić już zobowiązania pozwanego do określonego zachowania się wobec niego jako roszczenia o świadczenie. Stąd nie ma – co do zasady – uzasadnienia prawnego jednoczesne wytoczenie powództwa o ustalenie, że czynność prawna jest bezskuteczna z mocy samego prawa i np. o zasądzenie równowartości tego, co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego albo do niego nie weszło, a wyrok uwzględniający jednocześnie oba takie powództwa naruszałby art. 189 k.p.c. (zob. wyrok SN z 16 kwietnia 2010 r., IV CSK 424/09). Wytoczenie powództwa o uznanie

czynności prawnych za bezskuteczne jest niedopuszczalne, jeżeli w konkretnej sytuacji można wytoczyć powództwo o świadczenie (wyrok SN z 16 kwietnia 2010 r., IV CSK 453/09).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, trzeba podkreślić, iż wytoczenie powództwa o ustalenie bezskuteczności czynności prawnych, które zdaniem skarżącego są bezskuteczne w stosunku do masy upadłości, nie było dopuszczalne. Powód nie miał interesu prawnego w żądaniu, że umowa dzierżawy i poddzierżawy nieruchomości i umowa najmu ruchomości są bezskuteczne w stosunku do masy upadłości. W stanie faktycznym sprawy powodowi mogły ewentualnie przysługiwać roszczenia o wydanie nieruchomości i ruchomości, jak również roszczenie o zapłatę (w zakresie np. korzyści pobranych przez pozwanego z tytułu korzystania z przedmiotu umowy). Ustalenie bezskuteczności ww umów, nawet gdyby nastąpiło, nie rozstrzygnęłoby sporu pomiędzy stronami definitywnie. Sama zaś ewentualna bezskuteczność wskazanych umów byłaby jedną z przesłanek podlegającą badaniu w sprawach o wydanie rzeczy bądź zapłatę. Dlatego zarzut naruszenia przez sąd odwoławczy art. 189 k.p.c. w zw. z art. 127 i art. 134 PrUp okazał się chybiony. Wydanie rzeczy czy zasądzenie równowartości tego, co nie weszło do masy upadłości, nie jest uzależnione od wcześniejszego uznania czynności prawnej za bezskuteczną (por. R. Adamus, Bezskuteczność i zaskarżanie czynności upadłego. Komentarz, Warszawa 2010, art. 131, Nb. 5).

W świetle powyższego ocenie Sądu Najwyższego nie podlegał zarzut naruszenia art. 127 w zw. z art. 134 PrUp w zakresie w jakim dotyczył błędnego zdaniem powoda przyjęcia, że umowa dzierżawy i poddzierżawy nieruchomości i umowa najmu ruchomości jako umowy o skutku obligacyjnym nie podlegają zaskarżeniu w ramach art. 127 PrUp. Brak interesu prawnego w dochodzeniu ustalenia bezskuteczności czynności prawnych przez powoda zwalnia Sąd Najwyższy od materialnoprawnej oceny charakteru zawartych umów, w tym rozważań, czy możliwe jest objęcie bezskutecznością na tle art. 127 PrUp umów obligacyjnych.

Nie znajdują usprawiedliwienia w realiach sprawy także zarzuty związane z niezastosowaniem i pominięciem art. 527 k.c. jako podstawy materialnoprawnej żądania pozwu. Sąd Najwyższy dostrzega, że relacja między przepisami normującymi bezskuteczność czynności prawnych na podstawie PrUp a przepisami k.c. normującymi instytucję tzw. *actio pauliana* opiera się na założeniu subsydiarności, której celem jest jak najpełniejsza ochrona wierzycieli upadłościowych, a w praktyce syndycy masy upadłości często poszukują ochrony poprzez realizację powództw z żądaniami ewentualnymi, opartych na podobnej podstawie prawnej, natomiast z alternatywną argumentacją prawną. By skorzystać z ochrony uzupełniającej przewidzianej w przepisach k.c. syndyk winien jednak sformułować odpowiednie żądanie, zmierzające do uznania czynności za bezskuteczne na tle art. 527 k.c. (wyrok SN z 13 kwietnia 2017 r., III CSK 134/16), a orzeczenie sądu zapadłe w rezultacie uwzględnienia tego żądania miałoby charakter konstytutywny. Przepis ten nie może być natomiast uznany za alternatywną podstawę deklaratywnego ustalenia bezskuteczności czynności prawnej. W niniejszej sprawie powód nie sformułował takiego żądania, w tym jako żądania ewentualnego, przyjmując od początku procesu konsekwentnie jako podstawę swoich roszczeń (i jedyne żądania) przepisy PrUp. Z uwagi na brak żądania ewentualnego sąd *meriti* nie mógł wypowiedzieć się w tej kwestii. Komplementarność systemów ochrony nie oznacza, że sąd winien brać pod uwagę reżim *actio pauliana* z urzędu (zob. M. Gutowski, *Bezskuteczność czynności prawnej*, Warszawa 2017, s. 182).

Z tych względów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).

[SOP]

[ms]